

Toncrová, Šárka

Konference o pohádce

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. X, Řada literárněvědné slavistiky. 1998, vol. 47, iss. X1, pp. 122-123

ISBN 80-210-1830-5

ISSN 1212-1509

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103177>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ce z roku 1997 je ukázáno na krizi České republiky a na vnitropolitické problémy Slovenska, na rozvoj baltských zemí a složitou situaci Albánie a kavkazského regionu.

V sousedním švédském Lundu pokračují ve vydávání série *Slavica Lundensia* založená L. Ďurovičem. Politologický ráz má sborník o východoevropské inteligenci, do něhož přispěli badatelé z různých zemí a který redigovala odbornice na moderní ruskou literaturu, původem Angličanka (absolventka University of Sussex) Fiona Björlingová. Ve výzkumu se bude pokračovat v rámci samostatného grantu. V čele lundského ústavu slavistiky stojí lingvista, historický akcentolog Lars Steensland, již zmíněná Fiona Björlingová přednáší především ruskou literaturu a celou bohemistiku zajišťuje naše krajanka Miloslava Slavíčková. Lundská slavistika nabízí nyní přednášky také širšímu okruhu zájemců (například politolog, který se chce zabývat východní Evropou, si obvykle tyto přednášky vybírá) — účast na těchto přednáškách bývá kolem 100 studentů. Kromě politologicky a geopoliticky orientované slavistiky se pěstuje i tradiční výzkum. L. Steensland je autorem příručky historické akcentologie, s E. Löstrandovou popsali stockholmský slovanský kodex;

Steenslandovou klíčovou prací je však *Akcentirovka i akcent* z roku 1990. Jediná a jedinečná práce svého druhu na světě, která dokládá, že se v pragmatických tlačích musí udržet i tradiční čistě lingvistické historické bádání.

Barbara Törnquist Plewa analyzuje v knize problém jazyka a národní identity Běloruska. Jde o studii politologicko–kulturologicko–historickou. Ze složitých poměrů Běloruska na pomezí Ruska, Ukrajiny, Polska a v předveří baltského regionu autorka vyvozuje, že se Bělorusové vzdali jazyka jako výlučného emblému své národní identity a na jeho místo postavili stát (poprvé byl institucionalizován, jak známo, jako sovětská republika, po roce 1945 se samostatným zastoupením v OSN).

Rozsáhlou publikační činnost vyvíjí v Lundu bohemistka Miloslava Slavíčková, a to především jako redaktorka série *České a slovenské hlasy*, která vychází za podpory Nadace Charty 77 — bohužel, jak se zdá, v roce 1998 již naposled. V rámci této série vyšly švédsky české a slovenské legendy (založené na Jiráskových Starých pověstech, ale také na regionálním a česko–švédském vztahovém materiálu) a sebrání referátů ze semináře švédských a českých spisovatelů. Bohemistika je v Lundu co do počtu studentů hned za rusistikou. Je to výsledek pozoruhodné pedagogické, vědecké a popularizační práce M. Slavíčkové: bohemistika tuto pozici posiluje i navzdory všeobecné švédské tendenci k polonistice a baltistice (v současné době má kurs litevštiny několik desítek studentů).

Slavistika na jihoskandinávských univerzitách v Kodani a v Lundu mění svůj profil, ale současně udržuje — zejména v tradičních filologických oborech — vysokou úroveň. Potřeba nikoli náhodného, ale promyšleného a systémového propojování tradiční filologie, kulturologie a sociálních věd zůstává — stejně jako jinde — v centru pozornosti.

Ivo Pospíšil

KONFERENCE O POHÁDCE

Ve dnech 26.–28. listopadu roku 1997 se konala v Prešově, pod záštitou tamější univerzity a Univerzity Konštantína Filozofa v Nišitě, literárněvědná konference s názvem *Žánrové hodnoty ľudovej a autorskej rozprávky (teória, história, kritika, preklad, recepcia)*. Zúčastnili se jí především badatelé ze Slovenska, dále řada vědců z České republiky, Ukrajiny a Běloruska.

Konference byla zahájena společným rokováním, na němž zazněly příspěvky řešící obecné problémy v oblasti pohádek. Např. E. Doupalová se zabývala pohádkou jako jednou z možností narativního žánru (srovnávala pohádkové postupy a typické rysy pohádky s pověstí). Problému autorského subjektu v literárních dílech pro děti se věnovala E. Tučná, role pohádkových sbírek Škul-tětyho a Čipky ve slovenské společnosti 19. století z hlediska národního uvědomění zajímala O. Sliackého. V. Obert se zamýšlel nad úlohou lidové pohádky ve výchově dětského čtenáře, hlavní důraz přitom kladl na fantazii. Jeden ze závěrů jeho práce dobře vystihuje atmosféru celé konfe-

rence: Pro dospělé je pohádka jen únikem do idylického světa, kdežto pro děti představuje obraz skutečnosti.

Další zasedání probíhalo v sekcích A — C. Zazněly příspěvky věnované různým pohledům na autorskou či lidovou pohádku, přesto však je možné najít určitá specifika každé jednotlivé skupiny. Sekce A se věnovala větší měrou právě pohádce autorské a také soudobým pohádkovým formám, jako jsou např. pohádky rozhlasové (*M. Žilková*) či comicsy (*P. Karpinský*), do sekce B byla zařazena problematika hlavně lidových pohádek a také psychologie a filozofie pohádek, sekce C obsahovala příspěvky jazykovědného charakteru.

V sekci A *V. Vařejková* dospěla ve svém referátu k závěru, že narativnost vede k aktivizaci dětského charakteru, *J. Toman* charakterizoval nonsensovou pohádku jako nejvýraznější negaci znaků pohádky. Zajímavá byla trojí interpretace Novalisovy pohádky *Hyacint a Růženka* (*B. Plánská, J. Bartůňková, A. Zachová*), např. z pohledů intertextovosti a paralel mezi Novalisovými názory a jeho dílem. *Z. Stanislavová* se zabývala autorskou pohádkou 90. let. Rozeznává tři modalitely současné pohádky, a to pohádky založené na imitaci (imitace lidové pohádky a dětské fantastičnosti), parodii a poezii (poetické ztvárnění etických problémů).

Podstatná část příspěvků se zaměřila na pohádku lidovou. *X. Činčurová* se snažila odpovědět na otázku, zda má prostor v lidové pohádce nějaký hlubší význam. Dospěla k závěru, že lokalizace je zde zastupitelná. Problematikou časoprostoru v lidové pohádce se zabývala *N. Kopystánská*. *E. Vítězová* hledala analogie a protiklady mezi démonologickou pohádkou a pověrečnou pověstí. *J. Nemcová* se zaměřila na dobrodružné motivy v lidové pohádce, *P. Milčák* zase na poetiku zvřelých postav v lidových pohádkách. Autor v tomto motivu spatřuje snahu rozšířit výpovědní možnosti o člověku.

H. Hlášková se soustředila především na sbírky pořízené v rámci tzv. wollmanovské sběratelské akce. Srovnáním ukrajinských a slovenských lidových pohádek se syžety o vojáčkovi a Smrti, o kováři Paškovi apod. se zabýval *V. Ivašків, Š. Bliha* pojednal o novém ruském vydání Afanasjevovy sbírky *Russkije zavetnyje skazki*. Zatím nevydaná sbírka pohádek lidového vypravěče Štefana Pňacka byla tématem příspěvku *M. Mušinky*. *A. Mikulášová* porovnávala sběratelskou činnost bratří Grimmů s činností slovenských sběratelů lidových pohádek, vztah B. Němcové ke Slovensku a především ke slovenským lidovým pohádkám zajímal *M. Piskovou*. O postavení lidové slovesnosti v levočských rukopisných zábavnících pojednal *E. Hleba*. V rámci této skupiny referátů nebyla opomenuta ani problematika lidových pohádkových her (*M. A. Kováč*).

Zvláštní postavení zaujímal příspěvky věnované např. dětské výtvarné interpretaci lidové pohádky (*M. Tokár*), *T. Bugelová* pohlížela na pohádku z hlediska současné psychologie. Snažila se najít v pohádkách paralely k takovým aktuálním pojmům, jako je výkonost (např. Valibuk), kariéra (O rybáři a rybce) atd.

Pohádka z filozofického pohledu zajímal *V. Bilasovou* a *V. Žemberovou* (na textu pohádky *D. Pastirčáka*). *R. Dupkala* vyslovil některé problémy spojené se slovanskou mytologií a jejím odrazem v pohádce. Stranou nezůstala ani pedagogická stránka pohádek, např. v příspěvku *V. Behúnové* a *G. Geremešové*. Autorky se zamýšlely nad tím, zda je současná pohádka ještě pohádkou, jak současná pohádka ovlivňuje dětskou psychiku, jakou úlohu hrají v životě dětí západní quasi-pohádky apod.

Sekce C se soustředila především na jazykovou stránku pohádek. Např. *V. Ljašuková* poukázala na obrazně-stylistické osobitosti běloruských a slovenských pohádek a na problém jejich překladu, *M. Čabala* se zabýval překladem slovenských lidových pohádek do ruštiny, nastolena byla i problematika převodu z nářečí do spisovného jazyka (*L. Bartko*).

Konference přinesla mnoho zajímavých poznatků o pohádkách, z nichž celou řadu je možné využít jak v pedagogické praxi, tak v dalším vědeckém bádání. Zejména se však potvrdilo, že pohádka je stále živý žánr, nesmírně rozmanitý a neustále skýtající množství podnětů ke zpracování.

Šárka Toncrová

